

Školitelský posudek na diplomovou práci Terezy Oppelové "Geografická variabilita velikosti mateřských kolonií jeskynních druhů netopýrů"

Cílem předložené diplomní práce bylo na základě excerptce stávající literatury a komunikace s lokálními i národními koordinátory monitoringu netopýrů na evropském území shromáždit datový aparát, který by umožnil provést alespoň hrubé analýzy geografické variability ve velikostech kolonií šesti druhů původně jeskynních netopýrů mediteránní oblasti, kteří v severnějších částech svých areálů osidlují zcela jiný typ úkrytů - lidské stavby. Proces synantropizace je u letounů velmi zajímavým fenoménem, neboť se zdá, že k němu došlo či dochází prakticky u všech druhů, které historicky i recentně rozšířily či rozšiřují svůj areál do severnějších oblastí a netýká se jen původně jeskynních forem, které jsou předmětem studia v předložené práci, ale i druhů původně litofilních. S přesunem k využívání lidských staveb coby denních úkrytů dochází u letounů jistě k celé řadě změn v jejich celkovém fungování na všech možných úrovních (agregační chování, fenologie, termoregulace atd.), přesto je tomuto fenoménu věnována jen minimální výzkumná pozornost - práci na toto téma je v euroamerické odborné literatuře opravdu jen několik.

Když jsem předloženou práci zadával, netušil jsem, že hlavním kamenem úrazu bude něco tak zdánlivě jednoduchého, jako shromáždit základní faunistické údaje o lokaci, datu nálezu a početnosti kolonie několika relativně hojných a nápadných druhů netopýrů - ostatně předběžně optimisticky laděné osobní debaty s kolegy z většiny evropských zemí mě v tom pouze utvrdily - většina ochotně slíbila, že pokud data nenalezneme v publikovaných pracích, ochotně je poskytnou. Zde musím nutně odbočit a poukázat na jeden zajímavý fenomén velmi dobře ilustrující rozdíly v přístupu k primárním faunistickým údajům a faunistice obecně napříč evropskými národy. Zatímco československá chiropterologická škola (ale platí to asi i širěji na území bývalé Rakousko-uherské monarchie) vždy dbala na nutnost detailního poznání rozšíření letounů a publikaci konkrétních nálezových údajů, kterých je díky tomu z území střední a východní Evropy k dispozici poměrně velké množství, v západní Evropě se zjevně nic takového nikdy nenosilo, faunistika byla zjevně vždy něco zcela podřadného, nestojícího za jakoukoliv námahu a tedy ani za publikování. Když se nutnost mapování výskytu netopýrů v souvislosti s jejich ochranou v relativně nedávné době zrodu všelijakých Natur 2000 a podobných důležitých a v EU povinných ochranných programů objevila, nezhostilo se jí jako u nás pár nejlepších odborníků, ale roje lokálních nevládních organizací stojících často zcela mimo akademický prostor a nemajících potřebu své nálezy publikovat. Faunistická data tedy existují, dá ale mnohem více práce je získat, pokud v dotyčné zemi není nějaký národní koordinátor, který data shromažďuje v elektronické databázi. Není tomu tak ale vždy, např. v Německu a Rakousku jsou data vlastnictvím jednotlivých spolkových zemí, z nichž každá má svého koordinátora a pokud je chce nějaký odborník využít, musí vše složitě vykorespondovat. Což je například v případě Španělských kolegů zjevně naprosto nemožné. K tomu se občas pojí i vědecká ctižádost, kterou dobře ilustruje trvání sedmi nizozemských zoologů na nutném spoluautorství na případné publikaci za dodání údajů o lokaci a početnosti dvou kolonií netopýra brvitého. Samozřejmě jsme jim nevyhověli, neboť se ukázalo, že veškeré detaily o oněch koloniích již publikovali v holandském časopise a nebyl tedy problém

s využitím google překladače data převzít jako již publikovaná. Studium cizojazyčných zdrojů je, jak nesčetné příklady ilustrují, pro mladé západaní kolegy zcela nepřijatelné a zjevně tedy nepředpokládali, že by nám odkaz na dotyčnou on-line dostupnou publikaci poslali. Prostě co není anglicky, jako by neexistovalo. Zda je to správný, nechávám k diskusi.

Přes veškeré výše nastíněné peripetie se nakonec Tereze Ooppelové podařilo shromáždit a utřídit datový aparát čítající přes 2600 lokalit z 24 zemí Evropy a provést základní analýzy velikosti mateřských kolonií ve vztahu ke geografické poloze, typu úkrytu a u vybraných druhů s dostatečným množstvím lokalit i ke struktuře krajinného pokryvu v okolí úkrytů. Zároveň se pokusila o srovnání současných poměrů v distribuci mateřských kolonií v budovách a jeskyních se situací před cca 30 lety, kdy tentýž fenomén shrnul ve své práci Horáček (1984) a bylo lze se domnívat, že zejména v souvislosti s probíhající klimatickou změnou mohlo k určitým posunům dojít. Z výsledného textu je patrné, že ne všechny studentčiny interpretace posunů severních hranic výskytu obou typů osídlovaných úkrytů jsou sice relevantní (např. u létavce stěhovavého a vrápence velkého zřejmě k žádným posunům za uvedené období nedošlo), je třeba ale vzít v úvahu i tu skutečnost, že kromě několika komentovaných mapek nevalného rozlišení z publikace Horáčka (1984) neměla k dispozici žádné další zdroje. Hlavní nedostatek práce vidím v poměrně málo obsáhlé diskusi, přičemž možných směrů a témat k diskutování je k dispozici povícero - viz posudek oponenta. Vina však v tomto případě padá na hlavu studentky jen částečně (měla mít pořádně "načteno"), neboť díky neukázněnosti zahraničních kolegů v dodržování termínů pro dodání slíbených dat měla na analýzy a interpretace pozorovaných jevů poměrně krátkou dobu a práce vznikala v časovém presu. Po formální stránce je přes tuto skutečnost velmi vydařená, nevyskytují se v ní například prakticky žádné překlepy a seznam literatury je kompletní a správně formátovaný. Osobně jsem byl s přístupem studentky k řešení předložené práce spokojen.

Výsledek podle mě s přehledem splňuje požadavky na magisterskou diplomovou práci a doporučuji jej k obhajobě a kladnému hodnocení.

V Praze dne 29. května 2016

RNDr. Radek Lučan, Ph.D.